

Asia

Yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä puolustusyhteistyön kehittäminen; kesäkuun Eurooppa-neuvoston valmistelu; UTP-jatkokirje

Kokous

U/E/UTP-tunnus
UTP 3/2017 vp

Kesäkuun Eurooppa-neuvoston on määrä todeta saavutettu edistys ja antaa strategista ohjausta turvallisuutta ja puolustusta koskevien toimeksiantojen toimeenpanossa.

Keskeisimmäksi kysymykseksi on nousemassa pysyvän rakenteellisen yhteistyön käynnistäminen. Alustava poliittinen päätös pyritään tekemään Eurooppa-neuvostossa kesäkuussa, muodollinen käynnistämispäätös voitaneen tehdä aikaisintaan loppuvuonna.

Komissio antoi 7.6. tiedonannon Euroopan puolustusrahastosta ja asetusehdotuksen puolustusteollisesta kehitysohjelmasta.

Komission 7.6. julkaistu keskustelupaperi puolustuksen tulevaisuudesta esittää kolme skenaariota EU:n puolustukselle. Kaikki komission keskustelupaperin skenaariot kuvaavat yhteistyön syventämistä.

Kesäkuun Eurooppa-neuvosto

Eurooppa-neuvoston keskeinen turvallisuus ja puolustus –kysymys on saavuttaa edistystä joulukuussa 2015 tehtyjen linjausten toimeenpanossa. Konkreettiseksi edistysaskeleeksi on nyt muodostumassa päätös tarpeesta käynnistää pysyvä rakenteellinen yhteistyö.

Pysyvä rakenteellinen yhteistyö (PRY) tukee Suomen tavoitetta EU:n vahvistamisesta turvallisuus-yhteisönä ja turvallisuuden tuottajana. PRY:tä koskeva valmistelutyö alkoi alkuvuodesta ja on jatkunut vuoden mittaan. Tasapainoa haetaan siitä, miten avointa ja toisaalta kunnianhimoista PRY:n tulisi olla. Alustavasti näyttää siltä, että kompromissi ambitiotason ja avoimuuden välillä on löytymässä ja että Eurooppa-neuvostossa pystyttäisiin tekemään alustava poliittinen päätös pysyvän rakenteellisen yhteistyön aloittamisesta. Muodollinen käynnistämispäätös voitaneen tehdä aikaisintaan loppuvuonna.

Suomi on alustavasti kartoittanut mm. seuraavia hankkeita PRY:hön: satelliitteihin liittyvä avaruusyhteistyö, EU:n kyberpuolustuksen edistäminen, meriyhteyksien turvaaminen, yhteensopivien käyttöjärjestelmien valmistelu (esim. tiedustelutietojen ja tilannekuvan reaaliaikaista tiedonsiirtoa

varten) , tilannekuvayhteistyö sekä sotilaalliseen huoltovarmuuteen liittyvät hankkeet. Suomelle on tärkeää, että hankkeiden määrittelyssä huomioidaan sekä EU-tason suorituskykypuutteet että kansalliset painopisteet ja puolustusyhteistyö laajasti nähtynä, ei vain kriisinhallintaan rajattuna.

Komissio antoi 7.6. tiedonannon **puolustusrahastosta ja asetusehdotuksen puolustusteollisesta kehittämisohjelmasta**. Komissio ehdottaa pilottihankkeena vuosille 2019–2020 puolustusteollista kehittämisohjelmaa, jossa tarjotaan rahoitusta EU-budjetista sellaisille monikansallisille kehittämissankkeille, jotka tähtäävät prototyyppien tuottamiseen ja jossa on jo mukana teollisuuskonsortio. Tähän vaiheeseen voisivat hankkeessa mukana olevat yritykset saada EU-varoista osarahoitusta. Tuettavien hankkeiden tulee palvella ensisijaisesti yhteisesti sovittavia EU-tasoisia suorituskykytarpeita tai alueellisesti tunnistettuja tarpeita. Osallistuvat maat myös periaatteessa sitoutuvat tätä vaihetta seuraavaan sarjahankintaan, jonka rahoitus tulee varata kansallisista budjeteista. Pilottivaiheen jälkeen olisi tarkoitus käynnistää varsinainen kehittämisohjelma, jonka rahoitus sisältyisi EU:n seuraavalle rahoituskehyskaudelle v. 2020 alkaen. Rahastoesityksen käsittely alkaa Viron puheenjohtajuuskaudella.

Komission suunnitelmissa on 500 Meuron rahoitus puolustusteolliselle kehittämisohjelmalle vuosina 2019-2020. Vuoden 2020 jälkeen varsinainen kehittämisohjelma saisi EU-budjetista n. 1 mrd vuosittaisen rahoituksen. Jäsenmaiden kansallisen rahoituksen toivotaan viisinkertaistavan rahoituksen kokonaismäärän, joka näin ollen olisi 5 mrd vuositasa vuodel 2020 jälkeen.

Komissio tähtää pidemmällä tähtäimellä Eurooppalaisen puolustusrahaston perustamiseen, jonka pääpiirteitä komissio kuvaa samoin 7.6. julkaisemassaan tiedonannossa.

Eduskunnalle toimitetaan lähiaikoina U-kirje puolustusteollisesta kehittämisohjelmasta sekä e-kirje puolustusrahastoa koskevasta tiedonannosta.

Eurooppa-neuvoston seuranta, muut asiat

Puolustuksen säännöllinen arviointi (CARD) tukee puolustusyhteistyön systematisointia. Kerran kahdessa vuodessa ministeritasolla ja säännöllisesti johtajatasolla käytävän arviointikeskustelun päämääränä on edistää Euroopan suorituskykypuutteiden täyttämistä ja tarjota jäsenmaille foorumi kansallisten suunnitelmien koordinointiin. Tavoitteena on, että CARD loisi aiempaa paremman tilannekuvan Euroopan sotilaallisista suorituskyvyistä, tuottaisi arvioita puolustusyhteistyön edistymisestä ja identifioisi yhteistyömahdollisuuksia. Suomi tukee yhteistyön systematisointia ja toivoo yhteistyömuotojen sitovuuden lisäämistä. Keskustelut CARD:n sisällöstä ovat käynnissä ja arviointia kokeillaan syksyllä 2017.

Pisimmälle on edistytty **kriisinhallintaoperaatioiden suunnittelu- ja johtokyvyn** kehittämisessä. Maaliskuun ulkoasiainneuvostossa päätettiin EU:n sotilaallisten koulutusoperaatioiden suunnittelu- ja johtokyvyn perustamisesta EU:n sotilasesikunnan yhteyteen Brysseliin. Neuvoston päätös asiasta hyväksyttiin kesäkuussa. Suomi painottaa, että kyseessä on vasta ensimmäinen askel kohti laajempaa sekä sotilaalliset että siviilikriisinhallintaoperaatiot kattavaa esikuntarakennetta.

Heinäkuussa 2016 annetun **EU–Nato -yhteisjulistuksen** toimeenpanossa on 2017 kesäkuussa julkaistun etenemisraportin mukaan saavutettu edistystä tähän mennessä etenkin hybridiuhkien, kyberin, operaatioyhteistyön ja harjoitustoiminnan osalta. Esimerkiksi Välimerellä EUNAVFOR MED Sophia -operaation ja Naton Sea Guardian -operaation yhteistyö on parhaillaan käynnistymässä ja harjoitusyhteistyön pilottina EU osallistuu Naton CMX 17 -harjoituksen suunnitteluun ja valmistelee omaa samanaikaista ja koordinoitua harjoitustaan. Kumppanimaiden kapasiteettien kehittämisessä kenttätason yhteistyötä pilotoidaan Bosnia-Hertsegovinassa, Moldovassa ja Tunisiassa. Tiedonvaihto

ja keskusteluyhteydet eri tasoilla ovat lisääntyneet. Helsingissä syksyllä toimintansa aloittava **hybridiuhkien vastainen osaamiskeskus** tukee osaltaan konkreettisesti yhteistyön tiivistämistä.

Komission keskustelupaperi

Komission 7.6. julkaisema **keskustelupaperi puolustuksen tulevaisuudesta** esittää kolme skenaariota EU:n puolustukselle. Kaikki komission keskustelupaperin skenaariot kuvaavat yhteistyön syventämistä. Suunta on siis sama, ambitiotaso eroaa.

Komissio viittaa paperissaan ”Euroopan turvallisuus- ja puolustusunioniin” (European Security and Defence Union), jonne sen mukaan ollaan jo matkalla: globaalistrategian ja Euroopan puolustuksen alan toimintasuunnitelman (EDAP) toimeenpano pyrkii yhteistyön parantamiseen ja tehokkaampaan rahojen käyttöön. Painoarvoa annetaan puolustuksen teolliselle kehittämiselle ja Euroopan strategiselle autonomialle. Pirstaloituneiden puolustuksen sisämarkkinoiden tähden yhteistyö Euroopassa on nykyisellään kallista ja tehotonta. Myös yhteensopivuus kärsii.

Paperissa komissio esittää EU:n puolustukselle tulevaisuudessa kolme skenaariota.

a) Turvallisuus ja puolustusyhteistyö (Security and Defence Cooperation)

Skenaariossa on kyse paljolti jo käynnissä olevasta yhteistyöstä. Yhteistyö pysyisi pitkälti vapaaehtoisena ja ad-hoc -päätöksiin perustuvana. Solidaarisuutta ilmaistaisiin tapauskohtaisesti poliittisen harkinnan mukaan. EU toimisi suhteellisen pienissä sotilas- ja siviilioperaatioissa. EU-Nato-yhteistyön vahvistamista jatkettaisiin etenkin hybridin, kyberin ja merellisen turvallisuuden saralla. Yhteistyö kriittisten teknologien kehittämisessä tiivistyisi jäsenmaalähtöisesti. Puolustustutkimus ja suorituskykyjen kehittämiseen tähtäävät toimet tukisivat yhteistyötä. Puolustuksen sisämarkkinat pysyisivät jakautuneina.

b) Jaettu turvallisuus ja puolustus (Shared Security and Defence)

Tässä skenaariossa jäsenmaat osoittaisivat nykyistä enemmän taloudellista ja operationaalista solidaarisuutta. Strategiset kulttuurit lähenisivät toisiaan. Tämä mahdollistaisi tehokkaamman yhteistyön mm. terrorismintorjunnassa, hybridi- ja kyberuhkiin vastaamisessa sekä rajavalvonnassa. EU-Nato-yhteistyö etenisi entisestään systemaattiseen koordinaatioon, jossa molempien organisaatioiden kaikki työkalut olisivat käytössä. EU:n sotilaallinen kriisinhallinta vahvistuisi huomattavasti. Ulkorajojen valvonta tehostuisi. Puolustusyhteistyöstä tulisi normi; jäsenvaltioiden puolustussuunnittelu olisi yhtenäisempää ja yhteensopivuus parantuisi. Tiivistä yhteistyötä hyödynnettäisiin myös resursseissa ja mittakaavaetuja syntyisi. Puolustuksen sisämarkkinat olisivat toimivat ja tarjoaisivat mahdollisuuksia pk-yrityksille.

c) Yhteinen puolustus ja turvallisuus (Common Defence and Security).

Kolmannessa skenaariossa edettäisiin kohti yhteistä puolustusta. Euroopan suojeleminen olisi EU:n ja Naton yhteisellä vastuulla. Turvallisuusuhkia valvottaisiin ja analysoitaisiin EU:ssa systemaattisesti yhdessä, läheisessä yhteistyössä kansallisten viranomaisten kanssa. EU olisi valmis mittaviin sotilasoperaatioihin Euroopan suojelemiseksi (mm. terroristiryhmiä vastaan). Jäsenmaiden asevoimien integraatio etenisi. Yhteisiä harjoituksia järjestettäisiin säännöllisesti.

Suomi tukee kunnianhimoista etenemistä EU:n puolustusyhteistyön kehittämisessä. Suomen tavoitteena on, että konkreettisten aloitteiden kautta edetään kohti vahvaa turvallisuusyhteisöä. Perussopimukset mahdollistavat syvän yhteistyön puolustuksen alalla.

Pysyvä rakenteellinen yhteistyö on Suomen pitkäaikaisten tavoitteiden mukaista ja Suomi toivoo PRY:n käynnistämistä viivytyksettä. PRY:n tulee kattaa puolustusyhteistyö laajasti nähtynä ja huomioida kaikki EU:n globaalistrategiassa määritellyt strategiset prioriteetit: kriisinhallinta, kumppanien tukeminen ja erityisesti Euroopan suojeleminen. PRY:n tavoitteiden ja liittymiseen vaadittavien sitoumusten tulee olla riittävän kunnianhimoiset, jotta yhteistyö tuottaa merkittävää lisäarvoa. Yhteistyön tulee olla avointa kaikille jäsenmaille, jotka ovat valmiit tekemään sovitut sitoumukset.

Suomi suhtautuu myönteisesti siihen, että lisätään EU-budjetin kautta puolustusyhteistyöhön kanavoitavan rahoituksen määrää. Suomi kannattaa puolustusteollisen kehittämisohjelman ja puolustusrahaston perustamista. Niillä voidaan tukea puolustusteollisuutta EU:n globaalistrategiassa määriteltujen strategisten prioriteettien mukaisesti. Yhteistyön tulee sisältää sellaisia osa-alueita, jotka tukevat kansallisten suorituskykyjemme kehittämistä. On varmistettava, että myös pk-yritykset voivat hyötyä yhteistyöstä.

On tärkeää, että puolustuksen säännöllinen arviointi (CARD), PRY ja puolustusrahasto muodostavat toimivan kokonaisuuden.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 20.6.2017

Eduskuntakäsittely

Ulkoasiainvaliokunta 1.3.2017, 19.5.2017

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Meiju Keksi /PLM p.0295 140322
 Tuomas Koskeniemi /EUE p.+32 2 2878 479
 Lauratuulia Lehtinen /VNEUS p.0295 160190
 Tommi Nordberg /PLM p.0295 140419
 Leena Pylvänäinen /UM p.0295 351323

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Euroopan puolustusrahasto, puolustuspoliittikka, YTPP, EU:n tulevaisuus PLM, UM, VM, VNK
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, SM, STM, TEM, TULLI, YM
